

11/11 1921

Poliittisten vankien ammahtaminen

En ole amnestia-asian aikaisemmissa käsittelyissä käyttänyt puheenvuoroa ja se olkoon puolustukseni, kun nyt keskustelen loppupuolella rohkenen vaivata eduskuntaa lyhyellä lausumolla.

Olen omasta puolestani koettanut selvittää itselleni, mitä porvaristo on ajanut takaa koettaessaan näin kauan pidättää vankiloissa niitä henkilöitä, jotka vuonna 1918 joutuivat kansalaissotaan punaisella puolella osaa ottamaan. Olen koettanut löytää sitä punaista lankaa, joka on ollut läpikulkevana porvarillisten teoissa ja joka tähän saakka on ollut estämissä asian omellista ratkaisua. Olen tällöin ymmärtänyt asian siten, että porvaristo, voitettuaan kansalaissodan, tahtoi toiselta puolen perinpohjin k o s t a a ne väkryydet ja kärsinykset, joita se katsoi osalleen tulleen, ja että se toiselta puolen myös tahtoi antaa siksi v a r o i t - t a v a n e s i m e r k i n ettei kenelläkään tässä maassa vastaisuudessa enää tulisi halua ryhtyä samanlaista yrittämään.

Mitä koston tulee, niin sen on porvaristo epäilemättä vallan perinpohjin suorittanut. Heti kansalaissodan jälkeisessä "selvittelyssä" - niin kuin sitä rakastetaan kutsua - maksettiin ainakin kymmenkertaisesti takaisin kaikki se väkryys, mikä aikaisemmin itse oli kestänyt. Mutta sensijaan jälkimmäiseen pyrkimykseen, varoittavan esimerkin antamiseen, ei ilmeisesti ole riittänyt voimia eivätkä ainakaan ne menettelytavat ole olleet omistuneita, joita tässä suhteessa on valittu. Silloin kun vankileireihin ja vankiloihin sulkeminen aloitettiin, ajateltiin ilmeisesti porvariston taholta, että tällöistä menettelyä, vankien pidättämisestä, voitaisiin jatkaa hyvin pitkät ajat. Esimerkkinä kuvastui monen myöskin julkisuudessa

se mainittiin - tapahtumat Pariisin kommuunin jälkeen, jolloin noin 9 vuoden ajan tultiin toimeen ilman mitään amnestias ja jolloin myös yhtä kauan voitiin kommuuniin osaaottaneita rangaista teoistaan. Meilläkin suunniteltiin jotakin samantapaista; haluttiin panna toinen puoli kansaa vartioimaan toista puolta ja muodostaa mas jonkinlaiseksi suureksi vankileiriksi.

Jos nyt katsotaan taaksepäin näiden toimenpiteiden vaikutusta, niin täytynee kaikkien porvarillisissakin puolueissa olevien itselleen a-voimesti myöntää, että k a i k k i h e i d ä n l a s k e l m a n s a o v a t p e t t ä n e e t ja että kaikissa suhteissa on epäonnistuttu silloisissa pyrkimyksissä. Mitä ensinnäkin sen ajan pituuteen tulee, jonka kuluessa vankeja tuli pidettämän pois maailman yhteydestä, on toivotun 9 - 10 vuoden sijaan aika supistunut toisilla puoleen vuoteen ja loputkin näyttävät 3 - 4 vuoden kuluessa pääsevän kokonaan vapaiksi. Pariisin kommuuninkin aikana pitkä rangaistusaika oli mahdollinen ainoastaan sen kautta, että silloinen vallankumousliike oli ainoastaan paikallinen ilmiö ja että Ranska tuli toimeen ilman uusia vaaleja lähes 9 vuotta, jona aikana ei ollut mahdollista mitään amnestiasityksiä vapaamieliseltä taholta esittää. Meillä tällainen ei ole ollut mahdollista. Jo puolen vuoden kuluttua täytyi päästää suurin osa vankiloissa olevista vapaaksi. Mutta syynä ei suinkaan ollut silloisten vallanpitäjien vapaa harkinta ja pyrkimys lieventää näiden vankien kärsimyksiä ja aikaansaada yhteiskunnallista rauhaa, niinkuin ed. Virkkunen kuvitteli, vaan siihen oli suoranainen pakko. Vankien niin suuressa määrässä säilyttäminen ei ollut käytännössä mahdollista. Oli tilan puute, ruuan puute ja kuolevaisuus alkoi tulla niin suureksi, että se jo ulkomaillakin herätti liian suurta huomiota ja asetti meidän maamme liian huonoon valoon. Senvuoksi olikin silloisten vallanpitäjien pakko ryhtyä

ensimmäisiä amnestioja jo puolen vuoden kuluttua toteuttamaan ja senjälkeen on amnestia toisensa jälkeen seurannut päiväjärjestyksessä. Tosin on joka kerta, kun tällöinen amnestia on toteutettu, sen edellä käynyt suuriääninen varotushuuto oikeistolehdistä. On kuvailtu maalle ja kansalle niitä pöyristyttäviä seurauksia, joita näkitten kapinallisten ja yhteiskuntavihollisten vapauttaminen tulisi aiheuttamaan. Uskoteltiin, että kaikki "vapaus-sodan saavutuksetkin" menetettäisiin, jos siinä laajuudessa amnestioja toteutettaisiin. Jällestäpäin, senjälkeen kun amnestia kulloinkin on toteutettu, on kaikki tämä melu kuitenkin lakannut ja maa on ollut aivan yhtä rauhallinen ja tyyni kuin ennen vankien vapauttamista.

Mitä on sitten saavutettu sillä, että näin kauan on viivytetty täydellisen amnestian toteuttamisesta? Ei sillä ainakaan ole mitään hyvää saavutettu. Se kosto, jota janottiin, oli jo aikaisemmin täysin tyydytetty. Ketään eivät nämä vankilatuomit enää siinä määrin peloita, että ne riittäisivät olemaan jonkinlaisena varoituksena tuleviin vastaisiin yrityksiin ryhtymästä eikä vankien lukon takana pitämisellä myöskään millään tavalla ole tätä yhteiskuntaa rahoitettu. Päinvastoin on sillä jatkuvasti ylläpidetty ja lisättykin sitä katkeruutta eri yhteiskuntaluokkien välillä, jota kansalais-sodasta alkaen aivan riittävästi mautenkin on ollut olemassa. A m n e s t i a - k y s y m y s o n t ä m ä n k a u t t a m u o d o s t u n u t m i t ä k i i h k e i m m ä n p o l i i t t i s e n a g i t a t s i o n i n e s i n e e k s i. Vasemmistolla tietenkin on velvollisuutensa, jopa kunniavelvollisuutensa ajaa täydellistä amnestiaa kaikilla niillä keinoilla ja tavoilla, joita sen käytettävissä on. Se onkin sitä tehnyt ja tuloksetkaan eivät ole aivan vähäisiä katsoen siihen vastustukseen, mikä on ollut voitettavana. Oikeisto on myöskin käyttänyt amnestiakysymystä poliittiseen agitatsiooniin, kiihoittaen sillä takanaan olevaa taantumuksellista kansanainesta ja

yllyttkän amnestian varjolla tttä työväenliikettä ja kaikkia vapaampia virtauksia vastaan. Näiden kahden äärimmäisen puristuksen välillä on keskusta ollut horjuvainen. Se on ollut niinkuin entisen sadun Buridanin aasi kahden heinäkuorman välillä, joka aasi ei tiettänyt kummasta heinätukosta se haukkaisi, oikealta vai vasemmalta. Ilahuttavaa kyllä, näyttävät mielipiteet ainakin keskustassa kuitenkin nyttemmin jo vakiintuneen. Päätetään tällaisista lausunnoista ollaan siellä periaatteessa jo sillä kannalla, että amnestia on täydellisesti toteutettava.

Tästä taistelusta amnestian saavuttamiseksi ei tietysti saa ole mitään hyötynyt. Onhan taisteluun tämän asian vuoksi kulutettu äkrettömästi voimaa, jota olisi voitu käyttää moniin muihin parempiin asioihin, jotka voisivat kehitystä eteenpäin eivätkä tarkoittaisi vanhojen välien selvittämistä. Hallituksia on tämän asian vuoksi kaadettu ja moni lakiehdotus on ollut vaarassa tulla hyljetyksi ja osittain tullutkin vain senvuoksi, että amnestiakysymystä ei aikanaan ole saatettu ratkaisuun.

On olemassa vissi ero voittaneen sotapäällikön ja voittaneen diplomaatin välillä. Voittanut sotapäällikkö tavallisesti jälkeensä hävittänyt voittonsa hedelmät, mutta diplomaatti, joka ajattelee, että hänen on vastedeskin ellettävä vastustajansa kanssa, koettaa järjestää asian sen mukaisesti, että tämä yhdessäkään myöskin vastedes käy päinsä. Meillä Suomessa on porvaristo tässä asiassa toiminut niinkuin tuomoinen typerä sotapäällikkö. Se on tuhonnut kaiken, mitä se on voitollaan saavuttanut. Ilmeisesti tämä on johtunut siitä, että asiain hoito pitkät ajat on ollut vissien sotilaskliikkien käsissä.

Nyttemmin alkaa aika olla siksi kypsä, että tämä asia on ehdottomasti saatava pois päiväjärjestyksestä. Otaksun, että porvaristokin taholla jokainen ainakin itselleen sen jo myöntää. Ja kun sitä paitsi niinkin voimakas vähemmistö kansassa ja eduskunnassa kuin sosialidemokraattinen puolue tttä vaatii, niin ei ole järkevääkään tällaiselle vaatimukselle sulkea korvaansa. Vastoin

näin voimakkaan vähemmistön tahtoa ei ajan pitkään voida tätä maata hallita. Siihen ei pystynyt viimevuotinen oikeistohallitus, eikä siinä tule myöskään mikään muu hallitus ajan pitkään onnistumaan.

Kysymyksellä amnestian aikaansaamisesta on ollut vissi vaikutuksensa myöskin maamme työväenliikkeeseen. Meillä sosialidemokrateilla on opinkappaleena, että löytyy kahdenlaista työväenliikettä. Löytyy semmoista, joka on jyrkkää, välittämättä saavutetuista tuloksista, ja löytyy toista, joka on maltillisempaa, tähdäten visseihin reformeihin, yhteiskunnallisiin tuloksiin. Kumpaakin voi työväenluokka ja valitsijat suvaita. Mutta maltillista työväenliikettä, joka ei saavuta mitään tuloksia, sitä ei suvaita päiväkään kauemmin kuin siihen on pakko. Olkaa vakuutettuja siitä, että työväenpuolueeseen kuuluvat jäsenet tarkoin pitävät kirjanpitoa siitä, mitä me heidän edustajansa täällä eduskunnassa aikaansaamme. Jos me emme aikaansaa niitä tuloksia ja saavutuksia, joita meiltä odotetaan, niin pakostakin maamme työväenluokka siirtyy jyrkemmälle kannalle, valitsee ainakin yhtä jyrkät menettelytavat kuin aikaisemmin. Viivyttely amnestiakysymyksen ratkaisussa on ollut omiaan tämmöistä kehitystä edistämään. Tämä on pidettävä mielessä ei ainoastaan amnestiakysymykseen nähden, vaan myöskin muihin työväen taholta esitettyihin vaatimuksiin nähden. Jokaisella maalla onkin semmoinen työväenluokka kuin sen porvaristo ansaitsee. Meidän porvaristomme ei tähän saakka ole ansainnut maltillisen aa työväenluokkaa kuin täällä on ollut ja se johti täällä katastrofiin. Olisi toivottavaa, että siitä porvarillisellakin taholla otettaisiin riittävä oppi ja toimittaisiin vastaisuudessa sen mukaan.

Kun me keväällä onnistuimme lopultakin vapautumaan siitä oikeistohallituksesta, joka silloin istui ja joka ei ymmärtänyt tilanteen vaatimuksia amnestiakysymykseen nähden, odotimme me, vasemmiston miehet ja naiset, verrattain suurin odotuksin lähiaikojen tuloksia amnestia-asiassa. Uusi hallitus lupaili yhtä

ja toista ja sen toiminta olikin alkuaikoina reipasta. Amnestiaesitys annettiin nopeasti eduskunnalle, ajettiin myös nopeasti lävitse. Suuret joukot jo ennen vapautettuja saivat kansalaisluottamuksen takaisin ja usealle oli odotettavissa vapaus vankilamuurien sisästä. Sen jälkeen on kuitenkin pettymys ollut verrattain suuri sen johdosta, ettei asiaa myöhemmin ole samalla nopeudella ajettu. Työväenpiirissä on tämä herättänyt suurta katkeruutta ja edustajia on vaadittu asiassa ryhtymään toimenpiteisiin, jotta vauhti tulisi nopeammaksi. Siitä on aiheutunut tämä meidän ryhmämme taholta esitetty välikysymys, jota tuskin olisi tullut, jos kuukautta paria aikaisemmin hallituksen taholta olisi ryhdytty niihin toimenpiteisiin, joihin hallitus nyt ilmoittaa ryhtyneensä.

Siinä vastauksessa, minkä oikeusministeri hallituksen puolesta on eduskunnalle välikysymyksen johdosta antanut, kerrotaan aluksi, mitä hallitus keuhkasta alkaen on asiassa tehnyt. Tässä osassaan hallituksen vastaus on leimattava ilmeiseksi saamattomuuden todistukseksi. Herra oikeusministeri ei ole jaksanut ajaa asiaa sillä nopeudella kuin hänen olisi pitänyt tehdä. Muut tehtävät hallituksessa ovat ilmeisesti aina saaneet etusijan ja herra ministeri on lohdutellut itseään vanhalla lohdutuksella: "ikävät asiat huomiseksi". Tähän puoleen vastauksessa ei sosialidemokraattinen ryhmä voi olla tyytyväinen. Mutta tyytymättömyys siihen, mikä jo on takana, voi esiintyä korkeintaan voimakkaana kritiikkinä, niinkuin tämän istunnon varrella jo onkin riittävästi tapahtunut.

Sensijaan ne toimenpiteet, joihin eduskunta hallituksen vastauksen johdosta ehkä ryhtyy, riippuvat tietenkin siitä, mitä hallitus ilmoittaa kansakseen ja mitä se ilmoittaa aikovansa vastedes tehdä. Tässä suhteessa on käsitykseni mukaan olemassa jonkun verran valopilkkaa. Oikeusministeri ilmoittaa vastineessaan sananmukaisesti seuraavasti: "Edellölevasta selviää,

mitä periaatteita hallitus tähän asti on noudattanut vuoden 1918 kapinasta tuomittujen henkilöiden asiain käsittelyssä. Hallituksella on aikomus yhä edelleen jatkaa samaa menettelytapaa." Jos tämän tahtoo ymmärtää ilkeämielisesti, niin voi tietysti tehdä sen muistutuksen, että saman menettelytavan jatkaminen merkitsee samaa viivyttelyä kuin tähän asti. Jos taas koettaa ymmärtää tätä ilmoitusta siinä valossa kuin täällä erinäkiset hallituksen jäsenet ja selvinmin sisäministeri lausunnoissaan ovat asiaa selittäneet, voinee asian ymmärtää niin, että hallitus jatkaa samojen periaatteiden mukaan, kuin tähän saakka, mutta ottaa asian nyt lopultakin vakavasti käsiinsä ja saattaa sen myöskin pian päätökseen. Ja tällä tavalla hyväntahtoisesti haluaisin ainakin minä omasta puolestani asian ymmärtää, haluaisin jäädä odottamaan, mitä hallitus lähiviikkoina asiassa tulee tekemään ja tuleeko se nopeammassa tahdissa kuin tähän saakka toimimaan amnestian päiväjärjestyksestä poistamisen hyväksi.

Kun asia valiokuntaan lähettämisestä ilmeisesti ei paljoakaan edisty ja kun on syytä joksikin aikaa jäädä odottamaan niitä tuloksia, joita hallituksen lupaamista toimenpiteistä tulee olemaan, on sosialidemokraattisen ryhmän enemmistö valmis siirtymään yksinkertaiseen päiväjärjestykseen, kuitenkin sillä vakavalla toivomuksella, että hallituksen taholta annettu lupaus todella myöskin mahdollisimman pian täytetään. Amnestiakysymys, on nim. nykyisessä tilanteessa senlaatuinen, että se mitä pikimmin on saatava pois päiväjärjestyksestä.

Tällä olen myös antanut sen selityksen, jota ed. Virkkunen pariinkin kertaan on peräänkuuluttanut. Aikomuksemme ei ole ollut pistää mielipidetämme vakan alle.